

Program wsparcia działań na rzecz integracji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych realizowanych na terenie Gminy Miejskiej Kraków w latach 2014-2015 pod nazwą „Poznaj możliwości i pomóż sobie”.

Osoby niepełnosprawne we wszystkich dokumentach strategicznych krajowych i Unii Europejskiej są wymieniane jako osoby zagrożone wykluczeniem. Skutki wykluczenia społecznego i zawodowego, jakie wymienia Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski, to między innymi deprywacja potrzeb, bezradność, osłabienie więzi rodzinnych, rozpad rodziny, stygmatyzacja, izolacja, osłabienie mechanizmu samokontroli, marginalizacja, utrata poczucia tożsamości i celu w życiu. Szczególnie u osób niepełnosprawnych psychicznie dostrzeżono postępujący stan dezintegracji społecznej, którego podłoża należy dopatrywać się przede wszystkim w zrywaniu więzi społecznych mających fundamentalne znaczenie dla społecznej aktywności.

Zgodnie z definicją określoną w ustawie z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (j.t. Dz. U. z 2011 r., Nr 127, poz. 721 z późn. zm.) za niepełnosprawne uznaje się osoby dotknięte trwałą lub okresową niezdolnością do pełnienia ról społecznych z powodu stałego lub długotrwałego naruszenia sprawności organizmu, w szczególności powodującą niezdolność do pracy.

Ostatnie dane, dotyczące liczby osób niepełnosprawnych w Polsce pochodzą z Narodowego Spisu Powszechnego 2011¹. Według jego wstępnych wyników w 2011 roku ogólna liczba osób niepełnosprawnych ogółem wynosiła 4 697,5 tys. Tym samym liczba osób niepełnosprawnych w Polsce stanowiła 12,2% ludności kraju, wobec 14,3% w 2002 r. (blisko 5,5 mln osób niepełnosprawnych w 2002 roku). Udział mężczyzn wśród osób niepełnosprawnych wynosił 46,1% natomiast udział kobiet wynosił 53,9%. Dane te jednak mogą być zaniżone ze względu na występujące niedoszacowania danych. Według wstępnych wyników w 2011 roku przeszło 3,1 mln osób (dokładnie 3 133,2 tys.) posiadało prawne potwierdzenie faktu niepełnosprawności. Należy podkreślić, że spadek liczby osób niepełnosprawnych nie oznacza zmniejszenia skali problemu niepełnosprawności a jedynie wskazuje, że jest to grupa najciężej dotknięta problemem wykluczenia społecznego. Dlatego też osoby te wymagają większego wsparcia zarówno merytorycznego jak i czasowego.

Na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BEAL), prowadzonego przez GUS, w roku 2012, 28,3% osób w wieku 15 lat i więcej, miało orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności (lub orzeczenie równoważne), 40,9% tych osób posiadało orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, a 30,8% - orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności. Wśród osób niepełnosprawnych w wieku produkcyjnym odsetek osób ze stopniem niepełnosprawności wynosi odpowiednio: 21,4%, 42,7% i 35,9%.

W 2011 r. niepełnosprawni w województwie małopolskim stanowili 11,8% z ogółu mieszkańców województwa. U około 90% niepełnosprawność została potwierdzona przez uprawniony organ, pozostała grupa obejmuje osoby niepełnosprawne biologicznie tj. nie

---

¹ Dane wstępne opublikowane na stronie internetowej GUS.

posiadające orzeczenia o niepełnosprawności, odczuwające ograniczenie sprawności w wykonywaniu podstawowych dla swojego wieku czynności.

Z dostępnych danych wynika, iż najwięcej osób niepełnosprawnych prawnie i biologicznie jest w wieku poprodukcyjnym – stanowią oni ponad połowę wszystkich osób niepełnosprawnych w Krakowie.

Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie wydał łącznie w 2009 r. 11 163 orzeczeń o niepełnosprawności i o stopniu niepełnosprawności, w tym 9 646 powyżej 16 roku życia, a w 2010 roku 10 798 orzeczeń, w tym 9 916 powyżej 16 roku życia. Analogicznie: w 2011 roku Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie wydał łącznie 9 413 orzeczeń, w tym 8 781 powyżej 16 roku życia, a w 2012 roku 11 013 orzeczeń, w tym 10 379 powyżej 16 roku życia. (źródło; *Sprawozdania Powiatowego Zespołu ds. Orzekania o Niepełnosprawności w Krakowie, z 2011r., i 2012r.*). Jak widać z powyższego ogólnie zauważalna tendencja spadkowa ilości osób niepełnosprawnych nie dotyczy Krakowa

Rozkład orzeczeń ze względu na płeć, wykształcenie i stopień niepełnosprawności przedstawiają poniższe tabele:

Tabela 1.

PLEĆ	2009r.	2010r.	2011r.	2012r.
Kobiety	55,51%	53,01%	52,35%	52,11%
Mężczyźni	44,49%	46,99%	47,65%	47,89%

Tabela 2.

Wykształcenie	2009r.	2010r.	2011r.	2012r.
Wyższe	11,74%	13,99%	14,46%	17,49%
Średnie	36,94%	36,61%	35,82%	35,97%
zasadnicze	27,49%	29,03%	28,89%	27,65%
gimnazjalne i podstawowe	18,91%	18,65%	18,47%	15,97%
podstawowe nieukończone	4,92%	1,72%	2,36%	2,92%

Tabela 3.

Stopień niepełnosprawności	2009r.	2010r.	2011r.	2012r.
Znaczny	24,23%	17,30%	20,67%	18,10%
umiarkowany	56,02%	53,95%	52,33%	54,30%
Lekki	19,75%	28,75%	27,00%	27,60%

Opis problemu

Osoby niepełnosprawne w zdecydowanej większości nie wykazują zainteresowania podjęciem pracy. Bierność zawodowa i relatywnie niski poziom świadczeń rentowych oraz potrzeby związane z leczeniem i rehabilitacją zdrowotną osób niepełnosprawnych sprawiają, że jest to grupa szczególnie zagrożona ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Niepełnosprawność jest jedną z głównych przyczyn przyznawania pomocy przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Wnioski te potwierdzają dane dotyczące udzielania pomocy. W 2011 r. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej objął pomocą 8 440 gospodarstw domowych, którym pomoc została udzielona głównie z powodu niepełnosprawności, co stanowi 40,6% ogólnej liczby 20 774 rodzin objętych pomocą, natomiast w 2012 r. pomocą z powodu niepełnosprawności objęto 8 012 gospodarstw domowych co stanowi 41,3% ogólnej liczby 19 407 rodzin objętych pomocą (źródło: *sprawozdanie roczne MOPS w Krakowie udzielonych świadczeń za 2011r. oraz 2012r.*).

Znaczącym problemem osób niepełnosprawnych jest pozostawanie bez pracy. W Grodzkim Urzędzie Pracy na dzień 31 grudnia 2012 roku zarejestrowanych było 1 806 osób niepełnosprawnych, w tym 1287 osób posiadało status bezrobotnego, a 519 osób to osoby poszukujące pracy, nie pozostające w zatrudnieniu. Oznacza to, że w stosunku do końca 2011 r. liczba osób niepełnosprawnych pozostających w rejestrach Grodzkiego Urzędu Pracy uległa wzrostowi o 12% tj. o 215 osób, a w odniesieniu do 2009 r. wzrost wyniósł 36%. Grupą, gdzie odnotowano zdecydowanie wyższą dynamikę we wzroście liczebności, są osoby niepełnosprawne ze statusem osoby bezrobotnej.

Cel główny Programu w latach 2014-2015:

Kontynuacja działań w zakresie aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych mieszkańców Gminy Miejskiej Kraków w wieku produkcyjnym poprzez wykorzystanie pracy socjalnej, instrumentów aktywnej integracji oraz zaangażowanie osób zamieszkujących w ich środowisku, tak aby obniżyć liczbę osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy społecznej.

Cele szczegółowe:

Cele szczegółowe przedstawiają się następująco:

1. Ograniczenie barier psychospołecznych utrudniających aktywność społeczną i zawodową osób niepełnosprawnych poprzez oddziaływania asystenta osoby niepełnosprawnej oraz warsztatów i innych form grupowych, tak aby osoby niepełnosprawne wykazywały inicjatywę w podejmowaniu różnych form aktywności.
2. Zmiana nastawienia osób niepełnosprawnych do własnej aktywności zawodowej poprzez podnoszenie ich kompetencji życiowych, społecznych i zawodowych, tak aby

osoby niepełnosprawne dokonywały niezbędnych zmian życiowych prowadzących do usamodzielnienia społecznego i ekonomicznego.

3. Podniesienie kompetencji otoczenia osób niepełnosprawnych poprzez poradnictwo specjalistyczne, organizowanie spotkań, warsztatów, tak aby otoczenie skuteczniej wspierało osoby niepełnosprawne w procesie usamodzielnienia.

Powyższe cele są zgodne z zapisami w dokumentach programowych lokalnych, regionalnych ogólnopolskich i Unii Europejskiej, między innymi w: Powiatowego Programu Działania Na Rzecz Osób Niepełnosprawnych na lata 2011-2014, Narodowej Strategii Integracji Społecznej dla Polski, Strategii Polityki Społecznej na lata 2007-2013, Ustawy o pomocy społecznej.

Metodyka pracy

W programie stosowane będą 2 metody pracy socjalnej tj. metoda indywidualnego przypadku oraz metoda pracy grupowej. Podstawowym rodzajem działań jest praca socjalna, prowadzona metodą indywidualnego przypadku. Punktem wyjścia tej metody jest właściwa diagnoza socjalna indywidualnego klienta niepełnosprawnego, a następnie dobór efektywnych instrumentów likwidujących bariery i aktywizujących społecznie i zawodowo.

Metoda pracy indywidualnej stosowana będzie wobec każdego uczestnika Programu na etapie rekrutacji, kwalifikacji do usług oraz monitorowania postępów.

Metoda pracy grupowej stosowana będzie w przypadku instrumentów aktywizacji społecznej – warsztatów/ treningów kompetencji społecznych.

Planuje się, że stale dostępnym instrumentem stosowanym w Programie będzie usługa asystenta osoby niepełnosprawnej. Jego zadaniem będzie wspomaganie procesu usamodzielniania się klienta. Udzielając pomocy asystent nie wykonuje czynności za osobę niepełnosprawną, a inspiruje, wspiera i motywuje ją do samodzielnego działania. Usługa asystenta osoby niepełnosprawnej wymaga większej aktywności życiowej, społecznej i zawodowej klienta. Asystent Osoby Niepełnosprawnej wspiera osobę niepełnosprawną: w załatwieniu spraw urzędowych, w podwyższaniu kompetencji społecznych i zawodowych, w dalszym kształceniu, w poszukiwaniu pracy, w organizacji czasu wolnego.

Obok usługi Asystenta Osoby Niepełnosprawnej w ramach Programu zostanie wykorzystane poradnictwo specjalistyczne realizowane w odpowiedzi na zdiagnozowane indywidualnie problemy klienta poprzez porady prawne i psychologiczne w ramach indywidualnych i grupowych spotkań. Wykorzystywana będzie również usługa doradcy zawodowego pomagającego określić te zawody i prace, które może wykonywać osoba w danym stanie zdrowia i mająca określone predyspozycje oraz zainteresowania. Ponadto doradca może zaproponować inne formy wsparcia podwyższające kompetencje zawodowe osób niepełnosprawnych.

W miarę możliwości program będzie realizowany przy współpracy z krakowskimi organizacjami pozarządowymi na podstawie ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. W celu realizacji zasady pomocniczości zakłada się również możliwość współpracy ze środowiskiem krakowskich organizacji pozarządowych, działających na rzecz osób niepełnosprawnych.

Harmonogram działań w latach 2014-2015

Działanie I – Rekrutacja uczestników Programu.

Rekrutacja i kwalifikacja beneficjentów do Programu odbywa się w sposób ciągły, co daje możliwość osobie niepełnosprawnej przystąpienia do Programu w każdym czasie.

Działanie II – Kwalifikacja do usług zgodnie z indywidualnymi potrzebami i ograniczeniami klientów.

Kwalifikacja będzie prowadzona przez uczestników zespołów interdyscyplinarnych w skład których wchodzi: pracownik socjalny, pracownik Działu Rehabilitacji, pracownik nadzorujący realizację projektu oraz zamiennie psycholog, prawnik, przedstawiciel Klubu Integracji Społecznej. Celem zespołu jest dobór odpowiednich instrumentów służących pełnej integracji społeczno-zawodowej w oparciu o przedstawioną diagnozę klienta.

Działanie III - Realizacja pracy z klientem z wykorzystaniem instrumentów aktywnej integracji, pracy socjalnej i innych dostępnych narzędzi wsparcia

Praca z klientem będzie się odbywać w trybie ciągłym. Zakłada się, że średni czas uczestnictwa klienta w programie w ramach jego indywidualnych potrzeb kształtować się będzie w granicach 4-15 miesięcy, co umożliwi nie tylko wypracowanie, ale utrwalenie pozytywnych zmian.

Działanie IV – monitoring i ocena Programu (działanie to będzie prowadzone systematycznie w opisanym poniżej sposób).

Zakładane rezultaty w latach 2014-2015:

1. Program ukończy co najmniej 230 osób niepełnosprawnych,
2. zostanie udostępniona usługa asystenta osoby niepełnosprawnej na łączną liczbę 6300 godzin,
3. 50 osób skorzysta z usługi doradcy zawodowego,
4. u 130 uczestników, którzy zakończyli udział w Programie nastąpi wzrost samooceny i wiary we własne możliwości,
5. z poradnictwa psychologicznego indywidualnego skorzysta 20 osób,
6. 30 osób uczestniczyć będzie w warsztatach/ treningach kompetencji życiowych/ społecznych.

Monitoring i ocena Programu:

Monitorowanie realizacji działań w ramach Programu odbywać się będzie w trakcie trwania projektu, poprzez analizę dokumentów wytwarzanych na poszczególnych etapach wykonywania zadań tj. rekrutacji, zlecenia zadań, zatrudniania, świadczenia i rozliczania usług. Na koniec realizacji programu w postaci raportu końcowego dokonane zostanie podsumowanie Programu.